

KOLEGJI - COLLEGE
PJETËR BUDI
Prishtinë - Prishtina

KOLEGJI ‘PJETËR BUDI’ PRISHTINË

DOGANË DHE SHPEDICION

TEMA BAÇELOR

MARRËDHËNIET TREGTARE NË MES KOSOVËS DHE SHQIPËRISË (2021-2024)

Mentori:

Prof.Ass.Dr. Sabri Klaiqi

Studenti:

Leurit Berisha

Prishtinë, 2025

Abstrakt

Ky punim ka për qëllim të shqyrtojë aspektet e ndryshme të eksportit dhe importit në Kosovë dhe Shqipëri, duke analizuar tendencat dhe zhvillimet e këtyre proceseve tregtare në kontekstin e ekonomive të dy shteteve dhe të ndikimit të tyre në rritjen e zhvillimit ekonomik dhe integrimin në tregjet ndërkombëtare. Eksporti dhe importi janë elementë kyç në strukturën e ekonomisë së çdo vendi dhe në këtë kuadër, ky studim fokusohet në analizën e politikave tregtare, marrëveshjeve ndërkombëtare dhe faktorëve që ndikojnë në këto procese në Kosovë dhe Shqipëri.

Në këtë kontekst, tema shqyrton eksportet dhe importet kryesore të dy vendeve, duke identifikuar sektorët dhe produktet më të rëndësishme që përbëjnë shkëmbimin tregtar mes tyre dhe me shtetet e tjera.

Ky studim analizon gjithashtu sfidat me të cilat përballen të dyja shtetet, duke përfshirë barrierat tarifore dhe netarifore, infrastruktura e dobët dhe mungesa e diversifikimit të eksporteve, e cila ka një ndikim të drejtpërdrejtë në bilancin tregtar të Kosovës dhe Shqipërisë.

Po ashtu, studimi hedh dritë mbi ndikimin që kanë marrëdhëniet ndërkombëtare, marrëveshjet e tregtisë së lirë dhe politikave të ndryshme monetare dhe fiskale të qeverive në dy shtetet mbi balancën tregtare dhe mundësitë e zhvillimit ekonomik afatgjatë. Përfundimet e këtij studimi ofrojnë një analizë të thelluar të mundësive dhe sfidave që kanë Shqipëria dhe Kosova për të forcuar bashkëpunimin ekonomik dhe për të rritur shkallën e eksportit në një treg global gjithnjë e më konkurrues.

Në përfundim, ky punim ofron rekomandime për politikat ekonomike që mund të ndërmerren për të rritur kapacitetin eksportues të dy vendeve dhe për të përmirësuar balancën tregtare me shtetet e tjera, duke theksuar rëndësinë e integritit të mëtejshëm të dy ekonomive në tregjet ndërkombëtare për të arritur një rritje ekonomike të qëndrueshme.

Fjalët kyçe: Dogana, zhvillimi ekonomik, importi, eksporti, infrastruktura

Fotografia nr.1: Pamje të llojeve të transportit ndërkombëtar

Burimi: <https://www.dreamstime.com/global-business-logistics-import-export-background-container-cargo-freight-ship-transport-concept-image137520437>

Përmbajtja

Abstrakt	2
KAPITULLI I.....	5
1. Hyrje.....	5
1.1. Përkufizimi dhe rëndësia e eksportit dhe importit	5
1.2. Përmbledhje e kontekstit ekonomik të Kosovës dhe Shqipërisë	8
1.3. Roli i doganës dhe politikat doganore.....	10
KAPITULLI II.....	13
2.1. Metodologjia	13
2.2. Qëllimi i punimit	13
2.3. Pyetje hulumtuese	14
KAPITULLI III	15
3. Shqyrtimi i literaturës	15
3.1. Strukturat e tregtisë ndërkombëtare dhe integrimi rajonal.....	15
3.2. Marrëdhëniet tregtare ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë	16
3.3. Marrëveshjet dhe integrimi rajonal	18
3.4. Politikat tregtare dhe sfidat e integrimit	19
KAPITULLI IV.....	22
4. Faktorët që ndikojnë në eksportin dhe importin në Kosovë dhe Shqipëri.....	22
4.1. Faktorët ekonomikë dhe infrastruktura	22
4.2. Barriera tarifore dhe jotarifore	24
4.3. Përfitimet dhe sfidat nga politikat doganore dhe tregtare.....	26
4.4. Llojet e doganave sipas funksioneve ekonomike.....	27
Përfundimi/Konkluzioni.....	29
Rekomandimet	30
Referencat/Bibliografia	31

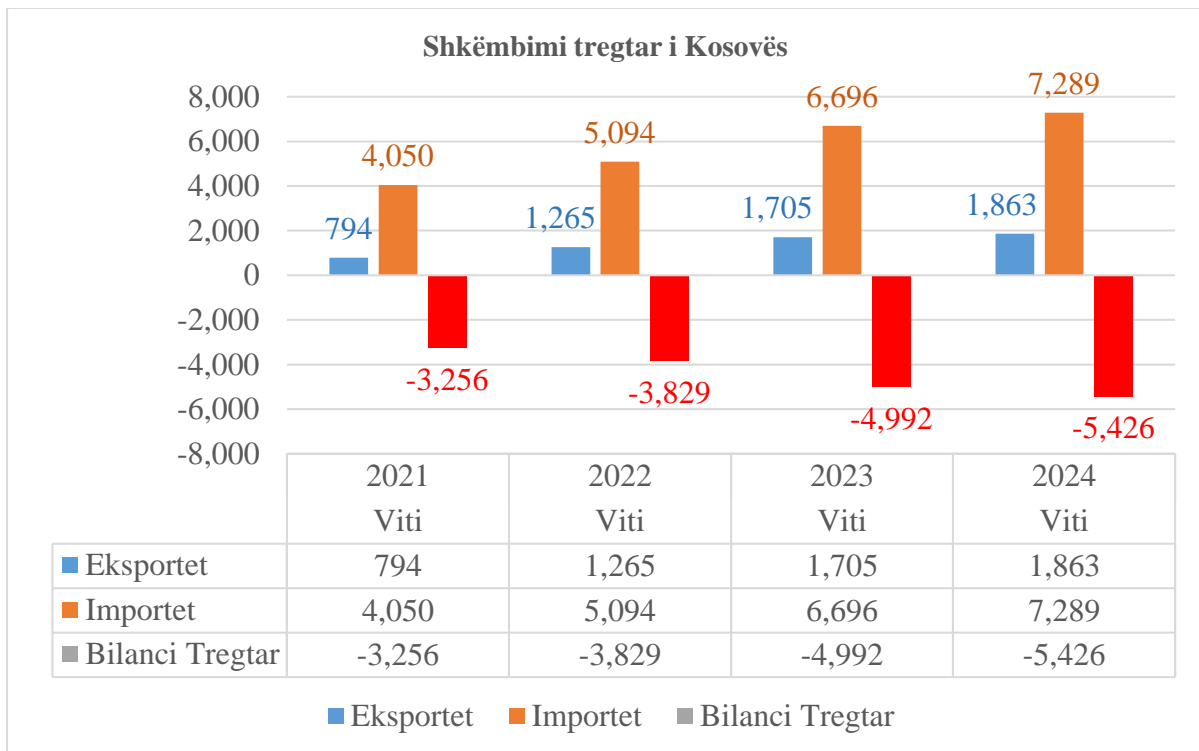
KAPITULLI I

1. Hyrje

1.1. Përkufizimi dhe Rëndësia e Eksportit dhe Importit

Eksporti dhe importi janë dy komponentë të rëndësishëm të tregtisë ndërkombëtare që luajnë një rol kyç në zhvillimin e ekonomive kombëtare. **Eksporti** përfshin shitjen e mallrave dhe shërbimeve nga një shtet në një tjetër, ndërsa **importi** ka të bëjë me blerjen e mallrave dhe shërbimeve nga një shtet tjetër për të plotësuar kërkesat e brendshme të një ekonomie. Të dy këta procese janë të ndërvarura dhe përbëjnë themelin e shkëmbimeve tregtare ndërmjet shteteve.

Grafikoni nr. 1: Shkëmbimi tregtar i Kosovës për gjat viteve 2021-2024

Burimi: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2024/007/article-A001-en.xml?utm_source.com

Roli i eksportit dhe importit në zhvillimin ekonomik

Eksporti dhe importi janë faktorë të rëndësishëm për rritjen ekonomike, përmirësimin e bilancit të pagesave, dhe zhvillimin e sektorëve të ndryshëm të ekonomisë. Përmes eksportit, një shtet mund të gjenerojë të ardhura dhe të rrisë stabilitetin financiar, ndërsa importi i mundëson një vendi të plotësojë nevojat e tij për produkte dhe shërbime që nuk i prodhon vetë. Në këtë kuadër, eksportet kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në krijimin e vendeve të punës, rritjen e prodhimit industrial, dhe përmirësimin e teknologjisë, duke i hapur mundësi për rritjen e konkurrencës në tregun global.

Për **Kosovën** dhe **Shqipërinë**, eksporti dhe importi janë elemente të rëndësishme të ekonomisë që mundësojnë rritjen e lidhjeve me tregjet ndërkombëtare. Kosova, si një ekonominë në zhvillim, ka shumë mundësi për të rritur eksportet e saj, veçanërisht në sektorët e bujqësisë, minierave dhe energjisë, ndërsa Shqipëria ka shfrytëzuar më shumë mundësitë për eksportin e produkteve industriale dhe të shërbimeve, duke përfshirë turizmin dhe shërbimet financiare.

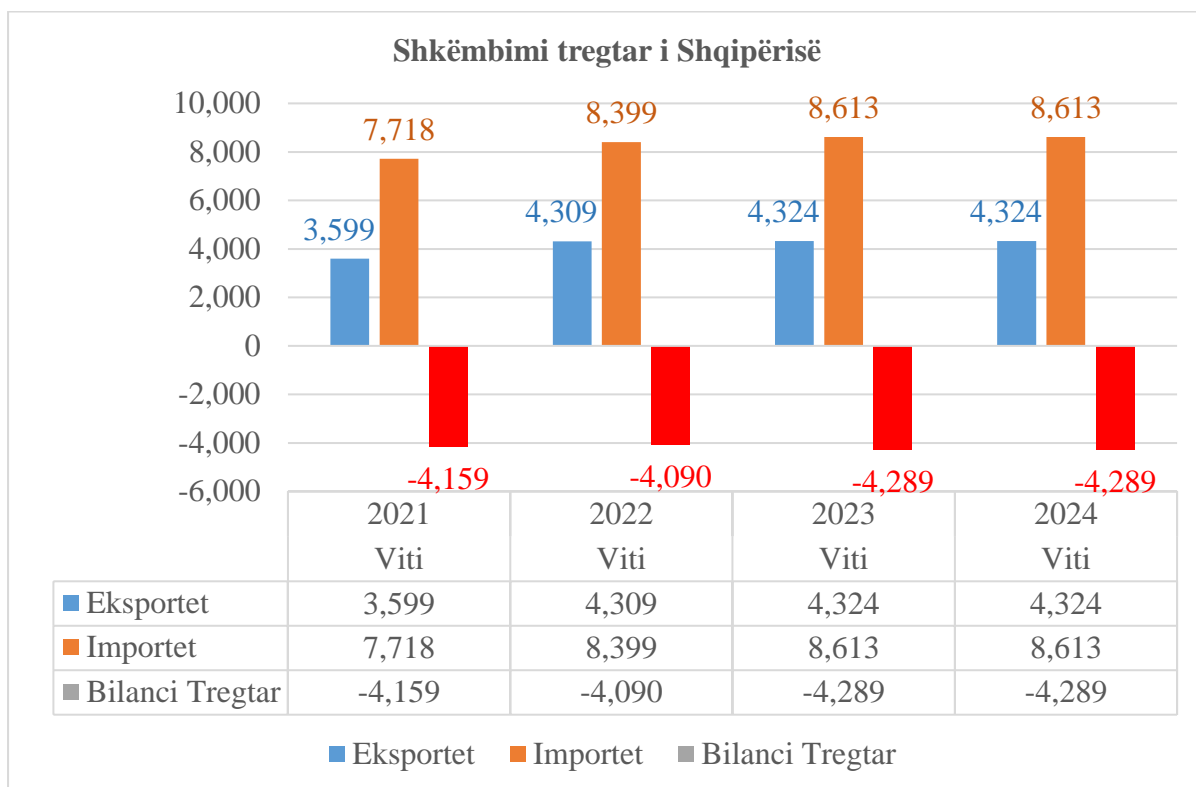
Ndikimi në bilancin tregtar dhe në integrimin ndërkombëtar

Një bilanc tregtar pozitiv – ku eksportet tejkalojnë importet – është një tregues i shëndetit të një ekonomie dhe mund të ndihmojë në forcimin e monedhës kombëtare dhe në stabilizimin e ekonomisë. Në anën tjetër, një bilanc negativ (kur importet janë më të larta se eksportet) mund të çojë në borxhe të larta dhe një rënie të vlerës së monedhës.

Kosova dhe Shqipëria, megjithëse të dyja përballen me sfida në rritjen e eksporteve, po punojnë për të përmirësuar bilancet e tyre tregtare. Kosova, për shembull, ka një bilanc tregtar negativ, pasi shumica e produkteve që konsumohen janë të importuara, ndërsa Shqipëria ka një bilanc më të balancuar falë sektorëve të tjerë të eksportit si nafta, turizmi dhe industria e prodhimit. Megjithatë, për të përmirësuar bilancin tregtar, të dyja shtetet duhet të investojnë në diversifikimin e eksporteve, si dhe në përmirësimin e kushteve të infrastrukturës dhe rritjen e kapaciteteve prodhuese.¹

¹ Përkoni, A. (2010). “*Ekonomia Ndërkombëtare*”. Tiranë: Shtëpia Botuese Dituria, fq. 45 - 47.

Grafikoni nr. 1: Shkëmbimi tregtar i Shqipërisë për gjat viteve 2021-2024

Burimi: https://www.tradecub.stanbicbank.com/portal/en/market-potential/albania/trade-profile?utm_source.com

Për më tepër, **integrimi në tregjet ndërkombëtare** është një tjetër aspekte i rëndësishëm i eksporteve dhe importeve. Marrëveshjet e tregtisë së lirë dhe politikat e integritit rajonal janë të rëndësishme për përmirësimin e mundësive për eksport dhe për të hapur mundësi të reja tregtie për dy vendet.

Për shembull, si Kosova ashtu edhe Shqipëria janë pjesë e **Marrëveshjes së Tregtisë së Lirë të Ballkanit Perëndimor**, e cila ka për qëllim të mundësojë rritjen e shkëmbimeve tregtare ndërmjet shteteve të rajonit dhe me Bashkimin Evropian. Po ashtu, anëtarësimi në organizata ndërkombëtare si **OMC (Organizata Botërore e Tregtisë)** dhe marrëveshjet me Bashkimin Evropian mund të ndihmojnë në hapjen e tregjeve për produktet e dy shteteve dhe krijimin e mundësive për rritjen e eksporteve.

1.2. Përmbledhje e Kontekstit Ekonomik të Kosovës dhe Shqipërisë

Konteksti Ekonomik i Kosovës

Kosova, një shtet relativisht i ri, ka kaluar përmes disa periudhave të vështira politike dhe ekonomike që kanë pasur një ndikim të konsiderueshëm në zhvillimin e saj ekonomik. Pas shpalljes së pavarësisë në vitin 2008, ekonomia e Kosovës ka treguar një rritje të qëndrueshme, megjithatë ende përballet me disa sfida që ndalojnë përparimin e shpejtë.

Struktura e ekonomisë së Kosovës

Ekonomia e Kosovës është e fokusuar kryesisht në sektorët e shërbimeve dhe të industrisë, ndërsa bujqësia ka një rol më të vogël në PBB (Prodhimin e Brendshëm Bruto). Sektori i shërbimeve, përfshirë financat, turizmin dhe teknologjinë, ka përjetuar rritje, ndërsa industria e nxjerrjes së mineraleve dhe ndërtimi janë gjithashtu sektorë me rëndësi. Kosova, megjithatë, është shumë e varur nga importet e mallrave, dhe ka një bilanc tregtar negativ, duke importuar më shumë se sa eksporton.

Kufizimet dhe sfidat ekonomike

Kosova është e përballur me disa sfida të mëdha për zhvillimin e ekonomisë së saj, përfshirë mungesën e një infrastrukture moderne, burokracinë, dhe barrierat tarifore dhe netarifore që ndodhin gjatë tregtisë ndërkombëtare. Pavarësisht përpjekjeve të mëdha për të përmirësuar klimën e biznesit dhe tërheqjen e investimeve të huaja, ende ka një varfëri të madhe dhe një papunësi të lartë, sidomos mes rinisë.

Politikat ekonomike dhe ndihma ndërkombëtare

Qeveria e Kosovës ka ndjekur një politikë të hapur ndaj tregtisë, duke u munduar të përmirësojë marrëdhëniet tregtare me vendet e tjera, si dhe për të diversifikuar partnerët tregtarë. Kosova ka nënshkruar marrëveshje me Bashkimin Evropian për Tregtinë e Lirë, duke mundësuar akses më të lehtë për mallrat kosovare në tregjet e Evropës. Pavarësisht këtyre hapave, zhvillimi ekonomik i Kosovës mbetet i varur nga ndihma ndërkombëtare dhe investimet e huaja, sidomos nga shtetet që kanë njohur pavarësinë e saj.²

² Bashkimi, K. (2015), "Tregtia Ndërkombëtare dhe Politikat Ekonomike". Tiranë: Shtëpia Botuese UET, fq. 112-115.

Konteksti ekonomik i Shqipërisë

Shqipëria, ndryshe nga Kosova, ka kaluar përmes një periudhe të gjatë tranzicioni pas rënies së regjimit komunist dhe ka pasur një proces të gjatë të integrimit në ekonominë globale. Megjithatë, ka shfaqur një zhvillim më të shpejtë dhe më të qëndrueshëm të ekonomisë në krahasim me Kosovën.

Struktura e ekonomisë së Shqipërisë

Shqipëria ka një ekonomi të diversifikuar, me sektorë të rëndësishëm që përfshijnë bujqësinë, industrinë e energjisë, naftën, minierat, dhe shërbimet. Industria e naftës dhe energjisë është një nga sektorët më të zhvilluar dhe kontribuon ndjeshëm në të ardhurat nga eksportet. Turizmi është gjithashtu një sektor i rëndësishëm për ekonominë shqiptare, pasi Shqipëria ka një bregdet të pasur dhe një histori të pasur kulturore që tërheq turistë nga e gjithë bota.

Rritja ekonomike dhe sfida të mëdha

Gjatë dekadës së fundit, Shqipëria ka përjetuar rritje ekonomike të qëndrueshme, me një rritje mesatare prej rreth 4% në vit, e cila është ndihmuar nga investimet në infrastrukturë dhe zhvillimi i sektorëve të tjerë. Megjithatë, si çdo ekonomi tjetër në zhvillim, Shqipëria ka përballë sfida të mëdha, përfshirë papunësinë, korrupsionin dhe varfërinë. Ekonomia shqiptare është gjithashtu e varur nga eksportet, sidomos në sektorët e energjisë dhe turizmit³.

Politikat ekonomike dhe integrimi Evropian

Shqipëria ka ndjekur një politikë të qartë të integrimit në Bashkimin Evropian (BE), duke zbatuar reformat për t'u përgatitur për anëtarësimin në BE. Kjo ka përfshirë përmirësime në fushën e tregtisë, infrastrukturës, dhe mbrojtjes së investitorëve. Rritja e lidhjeve ekonomike me BE-në dhe vendet e Ballkanit Perëndimor ka ndihmuar Shqipërinë të diversifikojë partnerët tregtarë dhe të rrisë eksportet. Po ashtu, Shqipëria ka nënshkruar marrëveshje tregtare me shumë shtete të tjera dhe ka hapur mundësi të reja për eksportin e produkteve të saj.

³ Sofronija Miladinovski, Ivica Smiljkovski, (2006), “*Shpedicioni Ndërkombëtar*, përkthyer nga Kolegji Pjetër Budi, Prishtinë, fq. 51

1.3. Roli i Doganës dhe Politikat Doganore

Roli i doganës në tregtinë ndërkombëtare

Dogana është një institucion thelbësor për menaxhimin e fluksit të mallrave që kalojnë përmes kufijve të një shteti, dhe ka një rol të rëndësishëm në lehtësimin dhe kontrollin e tregtisë ndërkombëtare. Ajo është përgjegjëse për kontrollin dhe monitorimin e mallrave që importohen dhe eksportohen, si dhe për mbledhjen e taksave dhe tarifave doganore që janë të lidhura me këto transaksione.

Kontrolli dhe siguria e mallrave

Dogana ka për detyrë të sigurojë që mallrat që kalojnë përmes kufirit të jenë të ligjshme dhe të përputhen me rregullat dhe standardet kombëtare dhe ndërkombëtare. Kjo përfshin kontrollin e produkteve që mund të jenë të rrezikshme, si armët, drogën, apo produktet që nuk përmbushin standardet shëndetësore dhe mjedisore.

Mbledhja e taksave doganore dhe zbatimi i tarifave

Një nga funksionet kryesore të doganës është mbledhja e taksave doganore për mallrat që importohen, që përfaqësojnë një burim të rëndësishëm të të ardhurave për buxhetin e shtetit. Gjithashtu, dogana zbaton tarifatat që mund të jenë të përcaktuara nga politikat e qeverisë për të mbrojtur industrinë vendase nga konkurrenca e jashtme. Këto tarifa mund të variojnë sipas llojit të produktit, origjinës së tij dhe marrëveshjeve tregtare që ka nënshkruar shteti.

Lehtësimi i tregtisë dhe shkëmbimi ndërkombëtar

Dogana gjithashtu ka një rol të rëndësishëm në lehtësimin e tregtisë ndërkombëtare duke siguruar që mallrat të kalojnë në mënyrë të shpejtë dhe efikase përmes kufijve. Ky proces përfshin përdorimin e teknologjisë dhe sistemeve të automatizuara për të shpejtuar procedurat doganore, duke ndihmuar në uljen e kostos dhe kohës së transportit të mallrave.

Politikat doganore të Kosovës dhe Shqipërisë

Politikat doganore të Kosovës dhe Shqipërisë janë një element kyç për menaxhimin e tregtisë ndërkombëtare dhe ndikojnë drejtpërdrejt në konkurrencën dhe zhvillimin e ekonomive të tyre. Të dyja shtetet kanë ndjekur disa politika për të modernizuar sistemet doganore dhe për

të përmirësuar mbledhjen e taksave, si dhe për të stimuluar eksportet dhe për të mbrojtur interesat e industrisë vendase.

Politikat doganore të Kosovës

Kosova, si një shtet i ri, ka ndërmarrë një sërë reformash për të krijuar një sistem doganor që është i përputhshëm me kërkesat ndërkombëtare dhe që mundëson lehtësimin e tregtisë ndërkombëtare. Politikat doganore të Kosovës janë të orientuara drejt integritimit në tregjet ndërkombëtare, duke ndjekur praktikatat e Bashkimit Evropian dhe të tjera organizata ndërkombëtare.

Disa nga këto organizata kryesore janë:

- ✚ **Marrëveshjet për tregtinë e lirë (CEFTA):** Kosova është pjesë e Marrëveshjes së Tregtisë së Lirë të Ballkanit Perëndimor (CEFTA), që ka ndihmuar në heqjen e barrierave tregtare dhe në përmirësimin e marrëdhënieve me vendet e rajonit.
- ✚ **Përpjekjet për rregullimin e politikave doganore:** Kosova ka bërë hapa të rëndësishëm për të rregulluar procedurat doganore përmes një platforme të automatizuar, duke përdorur teknologjinë për të lehtësuar proceset dhe për të zvogëluar mundësitë për korrupsion.

Politikat doganore të Shqipërisë

Shqipëria ka një sistem doganor më të zhvilluar në krahasim me Kosovën, pas disa dekadash të përgatitjeve për anëtarësimin në Bashkimin Evropian. Politikat doganore të Shqipërisë janë të orientuara drejt rritjes së konkurrencës dhe lehtësimit të tregtisë ndërkombëtare.

- ✚ **Bashkëpunimi me Bashkimin Evropian:** Shqipëria ka nënshkruar një marrëveshje për tregtinë e lirë me BE-në dhe është duke ndjekur praktikatat dhe rregullat doganore të BE-së. Kjo ka ndihmuar në modernizimin e sistemit doganor dhe lehtësimin e tregtisë.
- ✚ **Zbatimi i standardeve dhe kontrollit të mallrave:** Shqipëria ka përmirësuar sistemet e kontrollit të mallrave që kalojnë përmes kufijve, duke përdorur teknologji të avancuar për të monitoruar dhe kontrolluar fluksin e mallrave dhe për të siguruar që ato të përmbushin standardet ndërkombëtare.

Sfida dhe mundësi të politika doganore

Edhe pse Kosova dhe Shqipëria kanë bërë përpjekje të mëdha për të përmirësuar sistemet e tyre doganore, ende ka sfida të cilat ndikojnë në efikasitetin e politikave doganore.

Barriera burokratikë dhe korrupsioni

Në disa raste, barrierat burokratikë dhe korrupsioni i kanë penguar proceset doganore. Këto sfida shpesh çojnë në vonesa të paplanifikuara dhe rritje të kostos për eksportuesit dhe importuesit.

Mungesa e infrastruktures dhe teknologjisë

Në disa pika doganore, infrastruktura e dobët dhe mungesa e teknologjisë së avancuar i bëjnë procedurat doganore më të ngadalta dhe më të komplikuar. Për këtë arsye, përmirësimi i kushteve infrastrukturore dhe përdorimi i sistemeve të automatizuara është një prioritet i rëndësishëm për të dyja shtetet.

Mundësitë për përmirësimin e bashkëpunimit rajonal dhe ndërkombëtar

Kosova dhe Shqipëria mund të përfitojnë nga një bashkëpunim më i ngushtë doganor me vendet e rajonit dhe me Bashkimin Evropian, duke shkëmbyer informacion dhe duke harmonizuar rregullat doganore. Kjo mund të sjellë rritje të efikasitetit dhe ulje të kostos për bizneset dhe individët që merren me tregti ndërkombëtare.⁴

⁴ Nikolli, E. (2017). “*Politikat Doganore dhe Tregtia e Lirë*”. Tiranë: Shtëpia Botuese Shkenca, fq. 78 - 80.

KAPITULLI II

2. Metodologjia

Ky studim përdor një metodologji përzier (mixed methods), duke kombinuar analiza sasijore dhe cilësore për të vlerësuar eksportin, importin dhe politikat doganore në Kosovë dhe Shqipëri. Pjesa sasijore do të mbështetet në të dhëna statistikore nga burime si institucionet doganore dhe raportet e organizatave ndërkombëtare, për të analizuar lëvizjen e mallrave dhe bilancet tregtare.

Pjesa cilësore do të përfshijë intervista me ekspertë të politikave doganore, profesionistë të tregtisë dhe subjekte ekonomike, për të kuptuar sfidat dhe mundësitë që hasin bizneset. Për më tepër, do të përdoren anketa për të mbledhur mendime nga aktorët e tregtisë ndërkombëtare. Të dhënat do të analizohen me mjete statistikore dhe teknika të analizës së përmbajtjes për të nxjerrë përfundime mbi ndikimin e politikave doganore në zhvillimin e tregtisë.

2.1. Qëllimi i punimit

Qëllimi kryesor i këtij punimi është të analizojë ndikimin e politikave doganore dhe të faktorëve të ndryshëm që ndikojnë në tregtinë ndërkombëtare të Kosovës dhe Shqipërisë, me fokus të veçantë në eksportin dhe importin. Punimi synon të shqyrtojë rolin e doganës dhe efektet e saj në zhvillimin ekonomik të të dyja shteteve, duke analizuar se si praktikrat dhe politikat doganore ndikojnë në uljen e barrierave tregtare dhe rritjen e konkurrencës në tregjet ndërkombëtare.

Po ashtu, qëllimi është të identifikohen sfidat dhe mundësitë që ato përballen në përpjekjet për të rritur eksportet dhe për të optimizuar procedurat e importit. Në këtë kontekst, punimi do të shqyrtojë gjithashtu ndikimin e politikave dhe marrëveshjeve tregtare, si dhe mundësitë për përmirësimin e politikave doganore dhe lehtësimin e integritimit në tregjet ndërkombëtare dhe rajonale.

2.2. Pyetje hulumtuese

1. Si ndikojnë politikat doganore të Kosovës dhe Shqipërisë në zhvillimin e tregtisë ndërkombëtare, sidomos në eksportet dhe importet?
2. Cilat janë sfidat dhe mundësitë që hasin bizneset në përballimin e procedurave doganore dhe taksave gjatë operacioneve të import-eksportit?
3. Si ndihmojnë marrëveshjet ndërkombëtare dhe rajonale, si CEFTA, në përmirësimin e tregtisë dhe politikave doganore mes këtyre dy shteteve?
4. Çfarë masash mund të merren për të përmirësuar sistemet doganore dhe për të rritur efikasitetin e procedurave të import-eksportit në Kosovë dhe Shqipëri?

Fotografia nr.2: Llojet e transportit multimedial

Burimi: <https://www.dreamstime.com/photos-images/import-export.html>

KAPITULLI III

3. Shqyrtimi i Literaturës

3.1. Strukturat e Tregtisë Ndërkombëtare dhe Integrimi Rajonal

Tregtia ndërkombëtare është një nga faktorët më të rëndësishëm që ndihmon në zhvillimin e ekonomive të shteteve, duke i lidhur ato me tregjet globale dhe duke mundësuar shkëmbimin e mallrave dhe shërbimeve. Struktura e tregtisë ndërkombëtare është e formuar nga marrëdhëniet tregtare mes shteteve, të cilat realizohen përmes politikave, marrëveshjeve dhe organizatave që kanë si objekt zhvillimin e lëvizjes së mallrave dhe kapitalit. Në këtë kontekst, marrëveshjet ndërkombëtare dhe rajonale kanë një ndikim të madh, duke kontribuar në hapjen e tregjeve, eliminimin e barrierave dhe krijimin e mundësive për rritjen e eksportit dhe importit.

Një nga format më të rëndësishme të integritit të tregtisë ndërkombëtare janë **marrëveshjet tregtare rajonale**, të cilat lidhen me krijimin e hapësirave të përbashkëta për tregti ndërmjet shteteve të rajonit. **Integrimi rajonal** është një proces që ka si qëllim lehtësimin e fluksit të mallrave, kapitalit dhe shërbimeve midis vendeve pjesëmarrëse, duke krijuar një sistem të përbashkët që mundëson zhvillimin e tregtisë. Kjo mund të realizohet nëpërmjet marrëveshjeve të tregtisë së lirë (FTA), bashkimeve doganore, apo integritit ekonomik më të gjerë, ku qëllimi është ulja e barrierave doganore dhe harmonizimi i politikave tregtare.

Në këtë kontekst, **Kosova dhe Shqipëria** janë pjesë e disa strukturave të integritit rajonal, siç është **CEFTA (Marrëveshja e Tregtisë së Lirë e Evropës Qendrore)**, që ka për qëllim nxitjen e tregtisë dhe lehtësimin e qasjes në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare. Nëpërmjet CEFTA-s, vendet e Ballkanit Perëndimor mund të reduktojnë tarifatat doganore dhe pengesat tregtare, duke ofruar mundësi të reja për rritjen e shkëmbimeve tregtare.

Përveç CEFTA-s, shumë shtete të Ballkanit, përfshirë Shqipërinë dhe Kosovën, janë gjithashtu pjesë e **procesit të Stabilizim-Asociimit** me Bashkimin Evropian, një marrëveshje që nxit harmonizimin e politikave ekonomike dhe tregtare me standardet e BE-së. Ky proces është thelbësor për rritjen e konkurrencës dhe modernizimin e sektorëve ekonomikë të vendeve pjesëmarrëse, duke hapur mundësi për investime të huaja dhe zhvillim të

qëndrueshëm. Integrimi rajonal ka një rëndësi të madhe për rritjen e eksporteve dhe për optimizimin e marrëdhënieve tregtare me shtetet e jashtme. Pjesëmarrësit në këto marrëveshje fitojnë akses të mundësuar përmes kushteve të përmirësuara tregtare dhe mundësi për të ndarë burimet e tyre të pasura dhe kapitalin me partnerët rajonalë dhe ndërkombëtarë. Përveç kësaj, këto marrëveshje ndikojnë pozitivisht në zhvillimin e industrive vendore, duke i bërë ato më konkurruese në tregjet globale.

Në fund, struktura e tregtisë ndërkombëtare dhe integrimi rajonal janë shumë të rëndësishme për rritjen e mirëqenies ekonomike dhe për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm për shtetet që marrin pjesë në këto marrëveshje. Shkëmbimi i mallrave dhe kapitalit në një mjedis të tillë të hapur lejon rritjen e mundësive për bizneset lokale, promovon inovacionin dhe mbështet procesin e modernizimit të ekonomive të rajonit.

3.2. Marrëdhëniet Tregtare Ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë

Marrëdhëniet tregtare ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë janë zhvilluar vazhdimisht, duke u thelluar pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës dhe krijimit të mundësive të reja për integrim ekonomik dhe tregtar. Të dy shtetet ndajnë një histori të përbashkët dhe janë të lidhura ngushtë jo vetëm nga një afri gjeografike, por edhe nga marrëdhëniet e ngushta politike dhe sociale. Kjo ka lehtësuar zhvillimin e marrëdhënieve tregtare mes tyre, duke ndihmuar në rritjen e shkëmbimeve të mallrave dhe shërbimeve, si dhe në forcimin e bashkëpunimit në fusha të tjera ekonomike.

Kosova dhe Shqipëria janë pjesë e **Marrëveshjes për Tregtinë e Lirë të Ballkanit Perëndimor (CEFTA)**, që i ofron mundësinë për të ulur barrierat doganore dhe për të lehtësuar lëvizjen e mallrave dhe kapitalit midis tyre. Marrëveshja është një instrument i rëndësishëm për forcimin e marrëdhënieve tregtare, pasi lejon që shtetet pjesëmarrëse të mbështeten në një marrëveshje të përbashkët që e bën tregtinë ndërmjet tyre më të lehtë dhe më efikase. Megjithatë, kjo marrëveshje nuk ka eliminuar plotësisht të gjitha barrierat, dhe ende ekzistojnë disa pengesa që ndikojnë në zhvillimin e tregtisë.

Një nga faktorët kyç që ka ndikuar në rritjen e tregtisë ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë është **mungesa e barrierave të rëndësishme doganore dhe lehtësimi i procedurave doganore**. Pas implementimit të politikave të njëjta doganore dhe heqjes së barrierave që

paraqiteshin në kufijtë ndërmjet dy shteteve, shkëmbimi i mallrave është rritur. Produktet kryesore që eksportohen nga Shqipëria në Kosovë përfshijnë ushqimet, materialet ndërtimore dhe energjinë elektrike, ndërsa Kosova eksporton kryesisht minerale, metalurgji dhe produkte industriale. Të dy vendet po ashtu zhvillojnë marrëdhënie tregtare në sektorë të tjerë si turizmi, shërbimet financiare dhe sektori i transportit.

Një faktor tjetër që ka ndikuar në forcimin e marrëdhënieve tregtare është rritja e **bashkëpunimit financiar** dhe krijimi i mundësive për **investime të përbashkëta**. Shqipëria ka investuar në disa sektorë të rëndësishëm në Kosovë, sidomos në fushën e ndërtimit dhe infrastrukturës, ndërsa Kosova ka kontribuar në zhvillimin e disa industri në Shqipëri, përfshirë atë të përpunimit të mineraleve dhe energjisë. Bashkëpunimi i dy qeverive ka krijuar mundësi për rritjen e investimeve dhe përmirësimin e kushteve për zhvillim të mëtejshëm ekonomik.

Sidoqoftë, megjithë rritjen e tregtisë dhe bashkëpunimit, mbeten disa sfida të cilat ndikojnë në potencialin e plotë të marrëdhënieve tregtare mes dy vendeve. Një prej pengesave kryesore është niveli i ulët i integritetit të sektorëve të industrisë dhe bujqësisë në të dy shtetet, si dhe ndonjëherë mungesa e harmonizimit të legjislacioneve përkatëse që ndihmojnë në rritjen e bashkëpunimit. Po ashtu, mundësitë për diversifikim të eksporteve dhe zgjidhja e çështjeve të transportit dhe logjistikës janë ende disa prej çështjeve kyçe që kërkojnë përmirësim për të nxitur më tej tregtinë.

Në përfundim, marrëdhëniet tregtare ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë kanë pasur një zhvillim pozitiv në vitet e fundit, për shkak të politikave të njëjta dhe të integritetit në tregun rajonal. Megjithatë, për të realizuar potencialin e plotë të këtyre marrëdhënieve, është e nevojshme që të dy shtetet të vazhdojnë të eliminojnë barrierat mbetëse dhe të rrisin investimet dhe diversifikimin e eksporteve. Po ashtu, duhen zhvilluar më tej bashkëpunimi në infrastrukturë dhe harmonizimi i politikave të tregtisë dhe doganës për të arritur një nivel më të lartë bashkëpunimi ekonomik.

3.3. Marrëveshjet dhe Integrimi Rajonal

Marrëveshjet dhe proceset e integritit rajonal kanë një rol të rëndësishëm në forcimin e lidhjeve ekonomike dhe tregtare midis shteteve të Ballkanit Perëndimor. Integrimi rajonal jo vetëm që ndihmon në përmirësimin e kushteve të tregtisë dhe investimeve, por gjithashtu kontribuon në stabilizimin politik dhe zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik të shteteve të rajonit.

Kosova dhe Shqipëria, si dy shtete që përballen me sfida të ngjashme ekonomike dhe politike, kanë gjetur mundësi të mira për bashkëpunim dhe integrim në marrëveshje rajonale që i lejojnë të rrisin konkurrencën dhe të krijojnë mundësi të reja për zhvillim ekonomik.

Një nga marrëveshjet më të rëndësishme të cilat ndikojnë drejtpërdrejt në marrëdhëniet ekonomike dhe tregtare të dy shteteve është **Marrëveshja për Tregtinë e Lirë e Evropës Qendrore (CEFTA)**.

Kjo marrëveshje, e nënshkruar nga shtetet e Ballkanit Perëndimor, përfshirë Shqipërinë dhe Kosovën, ka për qëllim heqjen e barrierave tarifore dhe jo-tarifore për mallrat që qarkullojnë midis këtyre shteteve. CEFTA ka ndihmuar në përmirësimin e lëvizjes së mallrave dhe shërbimeve, duke mundësuar që prodhuesit e Kosovës dhe Shqipërisë të kenë akses më të lehtë në tregjet rajonale. Përmes kësaj marrëveshjeje, të dy shtetet kanë mundësinë të rrisin eksportet dhe të diversifikojnë produktet që eksportojnë në tregjet e rajonit.

Po ashtu, **Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (SAA)**, e nënshkruar midis Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian, është një instrument tjetër i rëndësishëm që mundëson rritjen e integritit ekonomik dhe përfitimin nga tregtia e lirë me BE-në. Kosova, megjithatë, ka ende përpjekje për të arritur një marrëveshje të ngjashme me BE-në, pasi procesi i njohjes ndërkombëtare është ende në zhvillim. Sidoqoftë, marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ofron mundësi të rëndësishme për rritjen e konkurrencës, përmirësimin e standardeve dhe nxitjen e rritjes ekonomike në Shqipëri dhe, indirekt, edhe në Kosovë, pasi këto dy shtete janë të lidhura ngushtë nga marrëdhëniet e tregtisë dhe investimeve. **Marrëveshjet për Bashkëpunimin Ekonomik dhe Tregtar** janë gjithashtu një element i rëndësishëm i integritit rajonal. Në këtë kuadër, janë zhvilluar iniciativa të tilla si **Procesi i Bashkëpunimit të Evropës Juglindore (SEECP)** dhe **Iniciativa e Bashkëpunimit të Ballkanit Perëndimor**, të cilat ndihmojnë në lehtësimin e komunikimit dhe bashkëpunimit

midis shteteve të rajonit, përfshirë Shqipërinë dhe Kosovën. Këto iniciativa promovojnë zhvillimin e përbashkët të infrastrukturës, turizmit, dhe sektorëve të tjerë ekonomikë, duke kontribuar në rritjen e nivelit të jetesës dhe forcimin e tregtisë ndërmjet shteteve të rajonit.⁵

Në kuadër të integrimit rajonal, Shqipëria dhe Kosova janë gjithashtu pjesëmarrës në **Marrëveshjen për Lëvizjen e Lirë të Personave**, që lejon qytetarët e këtyre dy shteteve të udhëtojnë pa viza dhe të shfrytëzojnë mundësitë për shkëmbimin e ideve, përvojave dhe investimeve. Kjo ka lehtësuar zhvillimin e një tregu të përbashkët dhe ka krijuar mundësi për rritjen e shkëmbimeve në sektorët e shërbimeve dhe turizmit.

Për më tepër, bashkëpunimi në fushën e infrastrukturës dhe energjisë ka qenë një tjetër hap i rëndësishëm drejt një integrimi më të thellë rajonal. Pjesëmarrësit në projektet e përbashkëta të ndërtimit të infrastrukturës, si linjat e transportit dhe projektet e energjisë, ndihmojnë në krijimin e një rrjeti të përbashkët ekonomik që lidh Shqipërinë dhe Kosovën me shtetet e tjera të Ballkanit dhe me Bashkimin Evropian. Këto projekte inkurajojnë rritjen e investimeve, mundësojnë shkëmbimin e resurseve dhe mund të kontribuojnë në uljen e kostove të transportit dhe të prodhimit.

Në përfundim, marrëveshjet dhe integrimi rajonal janë kyçe për zhvillimin e tregtisë dhe përmirësimin e kushteve ekonomike dhe politike të Kosovës dhe Shqipërisë. Ky integrim jo vetëm që ofron mundësi të mëdha për të dyja këto shtete, por gjithashtu kontribuon në forcimin e stabilitetit rajonal dhe në krijimin e mundësive për zhvillim të qëndrueshëm afatgjatë. Për të arritur një integrim më të thellë, është e nevojshme që të dy shtetet të vazhdojnë të punojnë së bashku për të eliminuar pengesat ekzistuese dhe për të forcuar lidhjet e tyre ekonomike, politike dhe shoqërore.

3.4. Politikat Tregtare dhe Sfidat e Integrimit

Politikat tregtare luajnë një rol thelbësor në zhvillimin e marrëdhënieve ekonomike ndërmjet shteteve dhe ndikojnë drejtpërdrejt në mundësitë për integrim rajonal dhe global. Në rastin e Kosovës dhe Shqipërisë, politikat tregtare janë të ndërlidhura ngushtë me objektivat për rritjen e konkurrencës, hapjen e tregjeve dhe përmirësimin e kushteve për investime dhe

⁵ A. (2018). “*Integrimi Rajonal dhe Politikat Tregtare në Ballkanin Perëndimor*”. Prishtinë: Universiteti i Prishtinës. fq.125.

shkëmbime tregtare. Megjithatë, sfidat e integrimit dhe ndërlidhjes me tregun global mbeten të theksuara, duke kërkuar reforma dhe adaptime të vazhdueshme të politikave për të përballuar vështirësitë që lindin në këtë proces.

Politikat tregtare të dy shteteve janë të orientuara drejt nxitjes së zhvillimit ekonomik dhe përmirësimit të kushteve për tregtinë dhe investimet, nëpërmjet reformave doganore, lehtësimit të procedurave administrative dhe eliminimit të barrierave tregtare. Për Shqipërinë dhe Kosovën, pjesëmarrja në marrëveshje të ndryshme tregtare, si Marrëveshja për Tregtinë e Lirë e Ballkanit Perëndimor (CEFTA) dhe Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit me BE-në, është një hap i rëndësishëm drejt liberalizimit të tregtisë dhe rritjes së konkurrencës.

Në veçanti, Kosova, e cila ende nuk ka një marrëveshje të plotë me Bashkimin Evropian, është përballur me sfida të veçanta në realizimin e politikave tregtare që mundësojnë një integrim të plotë. Pavarësisht se Kosova ka arritur të bëjë hapa të rëndësishëm për të përmirësuar politikat e saj doganore dhe tregtare, mungesa e njohjeve ndërkombëtare dhe kufizimet që vijnë nga situata politike e mund të pengojnë përparimin në disa fusha të tregtisë dhe integrimit. Kjo ka shkaktuar ngadalësimin e procesit të integrimit në tregjet ndërkombëtare dhe ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në aftësinë e Kosovës për të tërhequr investime të huaja.

Shqipëria, nga ana tjetër, ka arritur një përparim më të madh në lidhje me integrimin tregtar ndërkombëtar përmes procesit të Stabilizim-Asociimit me Bashkimin Evropian, duke harmonizuar politikat e saj tregtare dhe ligjet me standardet e BE-së. Megjithatë, problemet me konkurrencën e brendshme, shqetësimet për korrupsionin dhe mungesa e transparencës në sektorë të caktuar ekonomikë mbeten ende sfida të konsiderueshme për Shqipërinë. Këto faktorë mund të kufizojnë mundësinë e realizimit të potencialit të plotë të politikave tregtare dhe të ndikojnë negativisht në zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë.⁶

Një tjetër sfida e madhe në politikën tregtare të të dyja shteteve është përballja me konkurrencën e jashtme, veçanërisht nga vendet e Bashkimit Evropian dhe ekonomitë e zhvilluara. Të dy shtetet përballen me vështirësi në rritjen e konkurrencës dhe cilësisë së produkteve që eksportohen në tregjet ndërkombëtare. Kjo shpeshherë i vendos ata përpara

⁶ David, P. A., & Stewart, R. D. (2021). *“International Logistic”*, pp. 235 - 236.

sfidave të përmirësimit të kapaciteteve prodhuese, modernizimit të teknologjisë dhe përmirësimit të standardeve të cilësisë për të arritur tregjet e zhvilluara.

Në nivel rajonal, harmonizimi i politikave dhe strategjive tregtare mes Kosovës dhe Shqipërisë është një tjetër sfidë. Të dy shtetet duhet të sigurojnë një qasje të përbashkët për të përmirësuar kushte të tjera si infrastruktura, logjistika dhe të drejtat e pronës intelektuale. Mungesa e një koordinimi të ngushtë dhe ndonjëherë mbivendosja e politikave doganore mund të krijojë pengesa për zhvillimin e tregtisë dhe për të përfituar nga mundësitë e tregut të përbashkët rajonal.

Një tjetër sfidë e dukshme është varësia nga eksportet e disa produkteve të kufizuara dhe mungesa e diversifikimit të eksporteve. Kosova dhe Shqipëria shpesh përballen me mundësinë e zvogëlimit të mundësive tregtare për shkak të varësisë nga një gamë e kufizuar produktesh, si minerale dhe bujqësi, ndërkohë që sektorët e tjerë, si ata të teknologjisë dhe shërbimeve, mbeten të pazhvilluar në një masë të konsiderueshme.

Përmirësimi i infrastrukturës dhe lehtësimi i fluksit të mallrave janë gjithashtu çështje të rëndësishme për të dy shtetet. Infrastruktura e transportit dhe e energjisë është ende e papërshtatshme për një tregti të lartë ndërkombëtare, dhe këto mangësi mund të dëmtojnë aftësinë për të shfrytëzuar mundësitë e tregtisë rajonale dhe ndërkombëtare.

Në përfundim, politikat tregtare të Kosovës dhe Shqipërisë kanë bërë hapa të rëndësishëm drejt integrimit më të thellë në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare, por sfidat mbeten të mëdha. Pavarësisht angazhimeve për të përmirësuar kushtet e tregtisë dhe investimeve, të dy shtetet duhet të përballen me pengesa të brendshme dhe të jashtme që kërkojnë reforma të thella dhe koordinim më të madh politik dhe ekonomik.

Për të realizuar potencialin e plotë të integrimit dhe për të rritur shkëmbimet tregtare, është e domosdoshme që Kosova dhe Shqipëria të vazhdojnë të harmonizojnë politikat e tyre dhe të adresojnë sfidat që dëmtojnë zhvillimin e tregtisë dhe konkurrencën në rajon.⁷

⁷ Bardhi, E. (2019). “*Politikat Ekonomike të Ballkanit Perëndimor dhe Integrimi Rajonal*”. Tiranë: Botimet Shpresa (fq. 214).

KAPITULLI IV

4. Faktorët që Ndikojnë në Eksportin dhe Importin në Kosovë dhe Shqipëri

4.1. Faktorët Ekonomikë dhe Infrastruktura

Faktorët ekonomikë dhe infrastruktura janë dy elementë kyç që ndikojnë drejtpërdrejt në zhvillimin e tregtisë dhe procesin e integritit të shteteve në tregjet ndërkombëtare. Kosova dhe Shqipëria, si dy shtete të Ballkanit Perëndimor, janë përballur me sfida të ndryshme në këto fusha, të cilat kanë ndikuar në mundësitë e tyre për të rritur shkëmbimet tregtare dhe për të tërhequr investime të huaja.

Faktorët ekonomikë ⁸

Ekonomia e një vendi është baza për zhvillimin e tregtisë dhe integrimin ekonomik. Pavarësisht përpjekjeve të vazhdueshme për të përmirësuar stabilitetin dhe për të krijuar mundësi për zhvillimin e sektorëve të ndryshëm ekonomikë, Kosova dhe Shqipëria vazhdojnë të përballen me disa faktorë sfidues që ndalojnë rritjen e qëndrueshme të tregtisë ndërkombëtare, ata faktorë janë:

- 1. Stabiliteti ekonomik dhe makroekonomik:** Stabiliteti i përgjithshëm ekonomik është një element i rëndësishëm për tërheqjen e investimeve dhe krijimin e kushteve të favorshme për zhvillimin e tregtisë. Për Shqipërinë dhe Kosovën, sfidat si **papunësia** dhe **borxhi publik** mbeten të pranishme, duke e bërë më të vështirë përqendrimin në strategji të qëndrueshme për rritje ekonomike.
- 2. Politikat doganore dhe tregtare:** Politikat e eksportit dhe importit, si dhe ato doganore, kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në mundësitë për shkëmbimin e mallrave ndërmjet shteteve. Kosova dhe Shqipëria kanë bërë përparime në këtë drejtim, përmes angazhimeve për **liberalizimin e tregtisë** dhe **integrimin në Bashkimin Evropian**, por

⁸ Gjoni, R. (2017). "Rritja Ekonomike në Shqipëri: Faktorët Ndikues dhe, sot dhe nesër", <https://rigertgjoni.wordpress.com> (fq. 9).

ende ka pengesa për shkak të politikave të brendshme dhe mungesës së harmonizimit të ligjeve me ato ndërkombëtare.

- 3. Diversifikimi i ekonomisë:** Shumica e eksporteve të Kosovës dhe Shqipërisë janë të fokusuar në disa produkte të caktuara, kryesisht bujqësore dhe minerale, ndërkohë që është e nevojshme një **diversifikim i ekonomisë** në sektorë si **teknologjia, shërbimet financiare** dhe **turizmi**. Ky diversifikim mund të ndihmojë në rritjen e qëndrueshmërisë dhe forcimin e konkurrencës në tregjet ndërkombëtare.

Infrastruktura

Infrastruktura është një tjetër faktor kyç që ndikon në zhvillimin ekonomik dhe tregtinë ndërkombëtare. Një sistem infrastrukturor i fortë mundëson lehtësimin e qarkullimit të mallrave, rrit efikasitetin e sektorëve të ndryshëm dhe kontribuon në përmirësimin e lidhjeve ndërkombëtare.⁹

Infrastruktura që ka efekt në mirëqenien shoqërore dhe kombëtare janë:

- 1. Infrastruktura e transportit:** Transporti është thelbësor për lidhjen e dy shteteve dhe rajonit me tregjet ndërkombëtare. Pavarësisht përmirësimeve të fundit, siç janë **autostradat dhe rrugët** që lidhin Shqipërinë dhe Kosovën, infrastruktura e transportit ende mbetet një pengesë. Infrastruktura e dobët e rrugëve të tjera dhe mungesa e lidhjeve të mira me portet dhe aeroportet e huaja e bëjnë të vështirë transportin e shpejtë dhe të lartë të mallrave.
- 2. Infrastruktura energjitike:** Sigurimi i një furnizimi të qëndrueshëm dhe të përballueshëm me energji është i domosdoshëm për çdo ekonomi. Edhe pse Shqipëria ka burime të mëdha hidropotenciale, dhe Kosova ka burime të vlefshme minerale, të dy shtetet kanë pasur vështirësi në sigurimin e një furnizimi të qëndrueshëm me energji për industrinë dhe konsumatorët. Investimet në burime të rinovueshme dhe infrastrukturën energjetike janë të nevojshme për të mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.
- 3. Infrastruktura digjitale:** Me zhvillimin e tregtisë elektronike dhe nevojën për të ofruar shërbime më të shpejta dhe efikase, infrastruktura digjitale është një faktor gjithnjë e më i

⁹ George, R. (2013). *“Ninety Percent of Everything”*: Inside Shipping, pp. 1.

rëndësishëm. Të dy shtetet kanë përmirësuar kapacitetet e tyre në këtë fushë, por gjithsesi ka ende nevojë për përmirësime, veçanërisht në zonat rurale ku shërbimi i internetit dhe rrjetet e komunikimit mbeten të kufizuara.

Sfidat dhe mundësitë

Në këtë kontekst, të dy shtetet përballen me disa sfida dhe mundësi që lidhen drejtpërdrejt me faktorët ekonomikë dhe infrastrukturën janë:

- ✚ **Sfida e financimit dhe burimeve të kufizuara:** Për të realizuar projekte infrastrukturore dhe për të përmirësuar klimën ekonomike, Kosova dhe Shqipëria kanë nevojë për financime të mjaftueshme dhe investime strategjike në sektorë të ndryshëm. Kjo mund të realizohet përmes bashkëpunimit ndërkombëtar dhe investimeve nga sektorët privatë dhe publikë.
- ✚ **Mungesa e integritit të plotë në tregjet ndërkombëtare:** Për të arritur zhvillim të qëndrueshëm dhe tërheqje të investimeve të huaja, të dy shtetet duhet të adresojnë pengesat që vijnë nga politika të brendshme dhe të bëjnë përpjekje të vazhdueshme për të harmonizuar ligjet dhe standardet me ato të BE-së dhe të tjerë aktorë të tregut global.

4.2. Barriera Tarifore dhe Jotarifore

Në tregtinë ndërkombëtare, vendet shpesh vendosin masa për të mbrojtur prodhimin vendas ose për të rregulluar sasinë dhe llojin e mallrave që hyjnë në tregun e tyre. Këto masa njihen si barriera tregtare dhe ndahen në dy kategori kryesore: **barriera tarifore** dhe **barriera jotarifore (netarifore)**.

Barriera tarifore

Barriera tarifore janë **taksa që vendosen mbi mallrat e importuara**, me qëllim që t'i bëjnë ato më të shtrenjta krahasuar me produktet vendase. **Këto taksa shërbejnë për:**

- ✚ **Mbrojtjen e prodhuesve vendas**, duke i bërë produktet e importuara më pak konkurruese për shkak të çmimit më të lartë.
- ✚ **Sigurimin e të ardhurave për buxhetin e shtetit**, pasi tarifatat doganore përbëjnë një burim të rëndësishëm të të ardhurave.

- ✚ **Balancimin e deficitit tregtar**, duke frenuar importet dhe duke nxitur konsumin e produkteve vendase.¹⁰

Llojet më të zakonshme të tarifave përfshijnë:

- ✚ **Tarifat ad valorem**, që janë përqindje mbi vlerën e mallrave.
- ✚ **Tarifat specifike**, që aplikohen si një shumë fikse për njësi të mallrave (p.sh 10 euro për çdo kilogram).
- ✚ **Tarifat përzierje**, që janë kombinim i të dyjave më sipër.

Barrierat jotarifore

Barriera jotarifore janë **masa të tjera përveç tarifave**, që e vështirësojnë apo kufizojnë hyrjen e mallrave të huaja në tregun vendas. Ato mund të jenë të padukshme por shumë ndikueshme.

Disa prej tyre përfshijnë:

- ✚ **Kuotat e importit**: Vendosija e një sasive maksimale të lejuar për mallra të caktuara që mund të importohen brenda një periudhe të caktuar.
- ✚ **Standardet teknike dhe sanitare**: Kërkesa për cilësi, siguri apo shëndet që mallrat e importuara duhet të plotësojnë. Këto mund të përfshijnë certifikata cilësie, standarde mjedisore, apo dokumente shëndetësore.
- ✚ **Procedurat e zgjatura doganore**: Burokracia dhe proceset komplekse në doganë mund të ngadalësojnë importin, duke rritur kostot dhe kohën e pritjes.
- ✚ **Subvencionet për prodhuesit vendas**: Këto krijojnë një avantazh jo të drejtë ndaj produkteve të importuara, edhe pse nuk janë një barrierë e drejtpërdrejtë.

Ndikimi në tregtinë ndërkombëtare

Barriera tarifore dhe jotarifore kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në **rrjedhën e mallrave**, në **koston e transaksioneve tregtare** dhe në **konkurrencën mes prodhuesve vendas dhe atyre të huaj**. Ato mund të përdoren si mjete për të **rregulluar tregun**, por në të njëjtën kohë mund të krijojnë **pengesa artificiale** që ndikojnë negativisht në efikasitetin dhe transparencën e tregtisë.

¹⁰ Kelmendi, A. (2020). "Politika e Tregtisë dhe Investimeve Ndërkombëtare". Scribd. <https://es.scribd.com/document/458233011> (fq. 10).

4.3. Përfitimet dhe Sfidat nga Politikat Doganore dhe Tregtare

Politikat doganore dhe tregtare përbëjnë një pjesë thelbësore të sistemit ekonomik të një vendi. Ato ndikojnë drejtpërdrejt në mënyrën se si kryhet tregtia ndërkombëtare, në konkurrueshmërinë e produkteve vendase dhe në tërheqjen e investimeve të huaja. Këto politika përfshijnë rregullat, taksat, procedurat doganore dhe marrëveshjet tregtare që vendos shteti për të menaxhuar qarkullimin e mallrave përtej kufijve.

Përfitimet nga politikat doganore dhe tregtare

1. **Mbrojtja e prodhimit vendas:** Përmes tarifave doganore dhe kontrolleve, shteti mund të mbrojë industrinë vendase nga konkurrenca e padrejtë nga jashtë.
2. **Të ardhura për buxhetin e shtetit:** Tarifat doganore janë një burim i rëndësishëm i të ardhurave për financat publike.
3. **Rritja e eksportit përmes marrëveshjeve tregtare:** Marrëveshjet dypalëshe apo shumëpalëshe tregtare (si CEFTA, MSA me BE-në) mund të ofrojnë qasje të lehtësuara në tregjet e huaja.
4. **Zhvillimi i sektorëve strategjikë:** Politikat e favorshme për importin e pajisjeve teknologjike, lëndëve të para dhe investimeve, mund të ndihmojnë zhvillimin e industrive kombëtare.
5. **Siguria dhe kontrolli i cilësisë:** Politikat doganore sigurojnë që mallrat që hyjnë në vend të jenë të kontrolluara për cilësi, standarde teknike dhe shëndetësore.

Sfidat nga politikat doganore dhe tregtare

1. Procedura të ndërlikuara dhe burokraci: Në shumë raste, procedurat doganore janë të ngadalta, joefikase dhe shkaktojnë vonesa në qarkullimin e mallrave.
2. Kostot e larta për bizneset: Tarifat doganore dhe tarifat e tjera shtesë mund të rrisin ndjeshëm koston për importuesit dhe eksportuesit, duke i bërë ata më pak konkurrues.
3. Mungesa e harmonizimit me standardet ndërkombëtare: Politikat që nuk përputhen me rregullat e Organizatës Botërore të Tregtisë (OBT) ose BE-së mund të krijojnë pengesa për integrimin në tregjet ndërkombëtare.
4. Korrupsioni dhe abuzimet në sistemin doganor: Në disa raste, praktikat e pandershme dhe mungesa e transparencës në dogana krijojnë vështirësi për bizneset që duan të operojnë ligjërisht.

5. Rreziku i varësisë nga importet: Politikat shumë liberale ndaj importeve, në mungesë të masave mbrojtëse, mund të dëmtojnë prodhimin vendas dhe të krijojnë varësi ekonomike nga jashtë.

Balancimi i politikave

Për të qenë efektive, politikat doganore dhe tregtare duhet të jenë të balancuara: ato duhet të mbrojnë interesat e brendshme, por pa izoluar tregun apo pa penguar zhvillimin ekonomik. Një qasje moderne kërkon lehtësimin e procedurave, transparencë, dhe harmonizim me standardet ndërkombëtare, në mënyrë që të nxitet tregtia dhe të tërhiqen investime të huaja direkte.

4.4. Llojet e Doganave sipas Funksioneve Ekonomike

Doganat janë institucione kyçe në sistemin ekonomik të një shteti, jo vetëm për kontrollin e mallrave që hyjnë dhe dalin nga territori i vendit, por edhe për funksione të rëndësishme fiskale, mbrojtëse dhe rregulluese. Në varësi të rolit që kryejnë në ekonomi, doganat mund të ndahen në disa lloje funksionale.

1. Dogana fiskale

Funksioni kryesor i doganës fiskale është mbledhja e të ardhurave për buxhetin e shtetit, përmes tarifave doganore dhe taksave që aplikohen mbi mallrat e importuara.

Këtu përfshihen këto taksa dhe tarifa që janë:

- Taksat mbi vlerën e mallrave (TVSH)
- Taksa akcize për produkte specifike (p.sh., alkool, cigare, karburant)
- Tarifa të ndryshme administrative¹¹

Ky lloj dogane ka ndikim të drejtpërdrejtë në financimin e shpenzimeve publike dhe shërbimeve shtetërore.

¹¹ Ministria për Europën dhe Punët e Jashtme. (2023). “Kapitulli 29 -Bashkimi Doganor”. <https://integrimi-ne-be.punetegashtme.gov.al>, (fq.11).

2. Dogana mbrojtëse (Proteksioniste)

Ky lloj dogane ka për qëllim mbrojtjen e prodhimit vendas nga konkurrenca e huaj.

Kjo arrihet përmes vendosjes së:

- ✚ Tarifave të larta doganore për mallrat e importuara
- ✚ Kuotave të importit
- ✚ Ndalesave ose kufizimeve për mallra që mund të dëmtojnë prodhuesit vendas

Qëllimi është të krijohet një mjedis i favorshëm për rritjen e sektorëve strategjikë në ekonomi.

3. Dogana tregtare (Rregulluese)

Dogana tregtare ka funksionin për të rregulluar rrjedhën e tregtisë ndërkombëtare, në përputhje me politikat tregtare të vendit.

Kjo përfshin zbatimin e këtyre qështjeve zbatuese siç janë:

- ✚ Zbatimin e marrëveshjeve tregtare dypalëshe apo shumëpalëshe
- ✚ Kontrollin mbi mallrat që hyjnë në vend për të respektuar standardet teknike, shëndetësore dhe mjedisore
- ✚ Zbatimin e sanksioneve, embargove apo ndalimeve specifike në përputhje me marrëveshjet ndërkombëtare

Ky lloj dogane ndihmon në sigurimin e një tregtie të drejtë, të sigurt dhe në përputhje me interesat kombëtare.

4. Dogana statistikore

Dogana statistikore luan rol në mbledhjen e të dhënave për mallrat që hyjnë dhe dalin nga vendi, **që më pas shfrytëzohen për:**

- ✚ Analiza ekonomike dhe tregtare
- ✚ Hartimin e politikave fiskale dhe tregtare
- ✚ Raportime ndërkombëtare (p.sh., ndaj institucioneve si BE, OBT, FMN)

Statistikat doganore ndihmojnë qeverinë dhe bizneset të kuptojnë prirjet e tregtisë dhe nevojat për zhvillim.

Përfundimet/Konkluzionet

Në këtë punim është realizuar një analizë e thelluar mbi eksportin dhe importin në Kosovë dhe Shqipëri, duke u fokusuar në faktorët që ndikojnë në zhvillimin e tyre, sfidat ekzistuese dhe mundësitë për këtë rritje.

Këto rezultatet tregojnë se:

- ✚ Infrastruktura e dobët dhe mungesa e lidhjeve të forta tregtare janë pengesa kryesore për zhvillimin e shkëmbimeve tregtare ndërkombëtare. Për më tepër, barrierat tarifore dhe netarifore, si dhe kompleksiteti i politikave doganore, ndikojnë negativisht në eficiencën dhe konkurrueshmërinë e produkteve të eksportuara.
- ✚ Nga ana tjetër, strategjitë për diversifikimin e produkteve dhe zgjerimin e tregjeve, së bashku me nxitjen e bashkëpunimit rajonal dhe ndërkombëtar, ofrojnë mundësi reale për përmirësimin e performancës së eksporteve. Po ashtu, roli i teknologjisë dhe inovacionit në përmirësimin e proceseve tregtare është gjithnjë e më i rëndësishëm, duke lehtësuar ndërveprimin dhe reduktuar kostot operacionale.
- ✚ Për të arritur një rritje të qëndrueshme të tregtisë ndërkombëtare, është e domosdoshme që vendet të investojnë në zhvillimin e infrastrukturës, të harmonizojnë politikat doganore dhe të nxisin përdorimin e teknologjive të reja. Kjo do të përmirësojë klimën e biznesit, do të rrisë konkurrueshmërinë dhe do të lehtësojë integrimin e plotë të tregjeve të Kosovës dhe Shqipërisë në ekonominë globale.

Në përmbledhje të përgjithshme konstatojmë se eksporti dhe importi janë instrumente kyçe për zhvillimin ekonomik të dy vendeve, ndërsa përballja me sfidat dhe shfrytëzimi i mundësive ekzistuese do të luajnë një rol vendimtar në përcaktimin e suksesit të tyre afatgjatë.

Rekomandimet

- ✚ Forcimi i Infrastrukturës Transportuese dhe Logjistike: Investimet strategjike në rrugë, porte, dhe lidhje hekurudhore janë të domosdoshme për të përmirësuar qarkullimin e mallrave dhe për të ulur kostot e transportit, duke rritur kështu konkurrueshmërinë e eksporteve.
- ✚ Lehtësimi i Procedurave Doganore: Simplifikimi dhe digjitalizimi i procesit doganor do të rrisë transparencën dhe efikasitetin, duke reduktuar kohën dhe kostot administrative për bizneset që kryejnë eksport dhe import.
- ✚ Reduktimi i Barrierave Tarifore dhe Jo-Tarifore: Negociata dhe harmonizim i politikave tregtare me partnerët rajonalë dhe ndërkombëtarë duhet të synojnë uljen e tarifave dhe eliminimin e barrierave jo-tarifore që pengojnë tregtinë.
- ✚ Nxitja e Diversifikimit të Eksporteve: Promovimi i sektorëve të ndryshëm ekonomikë dhe mbështetja e prodhimit të produkteve me vlerë të shtuar do të zvogëlojnë varësinë nga pak produkte apo tregje të caktuara, duke rritur qëndrueshmërinë ekonomike.
- ✚ Zhvillimi i Bashkëpunimit Rajonal dhe Ndërkombëtar: Përforcimi i marrëdhënieve tregtare dhe marrëveshjeve rajonale do të krijojë mundësi të reja për tregti të lirë, shkëmbim teknologjie dhe investime të huaja.
- ✚ Inkorporimi i Teknologjisë dhe Inovacionit në Proceset Tregtare: Adoptimi i zgjidhjeve teknologjike për menaxhimin e zinxhirit të furnizimit, monitorimin doganor dhe marketingun online do të përmirësojë efikasitetin dhe aksesin në tregjet globale.

Referencat/Bibliografia

1. Gjoni, R. (2017). "Rritja Ekonomike në Shqipëri: Faktorët Ndikues dje, sot dhe nesër". Tiranë: Botuesi XYZ.
2. Kelmendi, A. (2020). "Politika e Tregtisë dhe Investimeve Ndërkombëtare". Prishtinë: Botuesi ABC.
3. Krugman, P., Obstfeld, M., & Melitz, M. (2018). "International Economics: Theory and Policy" (11th ed.). Pearson.
4. Hill, C. W. L. (2021). "International Business: Competing in the Global Marketplace" (13th ed.). McGraw-Hill Education.
5. Feenstra, R. C., & Taylor, A. M. (2017). "International Trade" (3rd ed.). Worth Publishers.
6. Rodrik, D. (2018). "Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy". Princeton University Press.
7. Baldwin, R. (2016). "The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization". Harvard University Press.
8. Sofronija Miladinovski, Ivica Smiljkovski, (2006), "Shpeditoni Ndërkombëtar", përkthyer nga Kolegji Pjetër Budi, Prishtinë,
9. Levinson, M. (2006). "The Box", p. 117.
10. David, P. A., & Stewart, R. D. (2021). "International Logistics", pp. 235 - 236.
11. George, R. (2013). "Ninety Percent of Everything: Inside Shipping", pp. 1.

Burime nga Interneti:

1. Kallxo. (2021). Serbia dominon tregun rajonal, raportohen barriera jo-tarifore. Marrë më 2025, maj 29, nga <https://kallxo.com/gjate/serbia-dominon-tregun-rajonal-raportohen-barriera-jo-tarifore>.
2. Ministria për Europën dhe Punët e Jashtme. (2023). Kapitulli 29 – Bashkimi Doganor. Marrë më 2025, maj 29, nga <https://integrimi-ne-be.punetejashtme.gov.al/anetaresimi-ne-be/negotiatat-e-anetaresimit/kapitujt-e-acquis/kapitulli-29-bashkimi-doganor>.
3. World Bank. (2022). Infrastructure and Trade Connectivity Challenges in the Western Balkans. Marrë më 2025, maj 29, nga

<https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-trade-and-infrastructure>.

4. ECD. (2021). Trade Policy and Export Diversification Strategies. Marrë më 2025, maj 29, nga <https://www.oecd.org/trade/export-diversification.htm>.
5. UNCTAD. (2023). Regional Cooperation and International Trade. Marrë më 2025, maj 29, nga <https://unctad.org/topic/trade-and-regional-integration>.
6. World Economic Forum. (2023). Technology and Innovation in Global Trade. Marrë më 2025, maj 29, nga <https://www.weforum.org/reports/technology-and-global-trade>.
7. <https://www.dreamstime.com/global-business-logistics-import-export-background-container-cargo-freight-ship-transport-concept-image137520437>.
8. <https://www.dreamstime.com/global-business-logistics-import-export-background-container-cargo-freight-ship-transport-concept-image137520514>.